

УДК 94 (477.8)

**ВАСИЛЬ РЕГЕЙ (1915–1996):
ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ**

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
кафедра історії України,
вул. Івана Франка, 24, 82100, Дрогобич, Україна,
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
кафедра мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи та оборонного планування,
вул. Героїв Майдану, 32, 79026, Львів, Україна
e-mail: vilnickiy@gmail.com
DOI: 10.15330/gal.34.138-152
ORCID: 0000-0002-4969-052X*

Микола ПОСІВНИЧ

*Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
відділ новітньої історії,
вул. Козельницька 4, 79026, Львів, Україна
e-mail: posiv@yahoo.com
DOI: 10.15330/gal.34.138-152
ORCID: 0000-0001-5555-0753*

У статті на основі невідомих документів і матеріалів, мемуарів та наукової літератури цілісно реконструйовано біографію Василя Івановича Регея (1915–1996). Запропоновано увесь життєвий шлях Василя Івановича Регея можна поділити на декілька етапів: 1) 1915–1939 рр. – дитячі та юнацькі роки, навчання у семилітній школі, німецькій гімназії (м. Станиславів), Варшавському університеті імені Йосифа Пілсудського; 2) 1939–1944 рр. – участь в українському визвольному русі – заступник повітового провідника Сяноцького повіту (із одночасним обслуговуванням міста), учасник Південної похідної групи ОУН, провідник Дніпропетровського обласного проводу ОУН, водночас вчителювання; 3) 1944–1946 рр. – служба у радянській армії; 4) 1946–1951 рр. – науково-педагогічна праця у Дрогобицькому вчительському інституті; 5) 1951–1957 рр. – арешт, слідство, відбування покарання у виправно-трудовах таборах; 6) 1957–1978 рр. – робота на лісопильному заводі с. Віхоровка; 7) 1978–1996 рр. – пенсія, повернення на Франківщину, активна участь у громадсько-політичному житті.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, науковості, системності. У роботі використано біографічний та просопографічний підходи. Окрім цього автори застосували загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичні (історико-генетичний, історико-типологічний, історико-системний, документальної евристики) методи.

Ключові слова: *Василь Регей, ОУН, Дрогобицький учительський інститут, репресивно-каральна система.*

Комплексні дослідження постаті Василя Івановича Регея в історіографії відсутні. Хоча епізодичні згадки про нього містяться у спогадах його побратимів, працях сучасних істориків та краєзнавців. Уперше про В. Регея написав Зиновій Матла у праці “Південна Похідна Група”¹. При цьому, ігноруючи правила конспірації, вважаючи його загиблим, називає ім’я та прізвище, показує як особу, яка у період німецької окупації перебувала у складі похідних груп у Дніпропетровську. З. Матла пише, що він був двічі заарештований гестапо, і, якщо першого разу зумів вирватися із їхніх рук, то в результаті другого арешту загинув у німецькому концтаборі². Відзначимо, що подання справжніх біографічних відомостей не було поширеною практикою, але З. Матла у цьому випадку чомусь порушив цю норму та вказав справжнє

¹ Матла З. Південна похідна група. Мюнхен : Наша книгозбірня, 1952. 32 с.

² Там само. С. 23.

прізвище і функціональні обов'язки В. Регея. Особливості формування націоналістичних осередків у Дніпропетровську описав В. Косик³. Окреме дослідження цей автор присвятив розкриттю проблеми боротьби ОУН на Сході України⁴. В історичному нарисі про Єзупіль, авторства Ігоря Дейчаківського, окремий розділ присвячений біографічному огляду про В. Регея та його участі у похідних групах⁵. Проблему формування націоналістичних осередків та участь у цьому процесі В. Регея описали Дмитро Куделя та Павло Хобот⁶. Характеристику діяльності націоналістичних осередків на Дніпропетровщині та згадку про В. Регея містить праця Н. Ніколаєвої⁷. Безумовно, необхідно відзначити й підготовлені власні спогади, які він вперше опублікував у журналі “Визвольний шлях”⁸. Розширений їхній варіант було видано окремою книгою у 1998 р. уже після смерті автора⁹. Однак окрема наукова біографія В. Регея відсутня. Заповнити цю лакуну і має на меті ця публікація.

У цьому нарисі про життєвий шлях В. Регея використовуємо його спогади, архівно-кримінальну справу, витяги зі справ осіб, які були засуджені та мали контакти із ним, особові справи працівників Дрогобицького учительського інституту (Василя та Марії Регеїв).

Василь Іванович Регей народився 4 липня 1915 р. у с. Мечищів Бережанського району Тернопільської області у сім'ї залізничного робітника¹⁰. В анкеті заарештованого Василя Івановича Регея зазначалося, що його батько – Іван Васильович Регей (1873 р. н., смт. Єзупіль Тисменицького району Івано-Франківської області), мати – Анна Пилипівна Малицька (1883 р. н., с. Мечище Бережанського району Тернопільської області). До речі, це була друга дружина Івана Васильовича, оскільки перша померла від важкої хвороби (тривале та коштовне лікування не допомогло)¹¹. Брати – Роман (1903 р. н.), Богдан, Корнило, сестри Амалия, Анелія, Ольга, Стефанія. Дружина – Марія Степанівна Регей (дів. Кобзан) (1917 р. н., с. Довге Тисменицького району Івано-Франківської області), дочки – Марта (1940 р. н., м. Сянок, Польща), Божена (1943 р. н., с. Маріямпіль Галицького району Івано-Франківської області). Згодом на засланні народився син Роман (1959 р. н., смт. Віхоревка Братського району Іркутської області, РФ)¹². До речі, в листопаді 1940 р. у м. Сянок старшу дочку Марту охрестила Ярослава Бандера та інший чільний діяч ОУН.

Батько В. Регея брав участь у Першій світовій війні на італійському фронті¹³. Після повернення у 1918 р. із фронту Іван Регей разом із сім'єю переїхав (після його мобілізації до війська, дружину Анну із п'ятьма дітьми (двоє своїх, троє – від першої жінки) евакуювали до

³ Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж ; Нью-Йорк ; Львів : Наукове т-во ім. Шевченка у Львові, 1993. 660 с.

⁴ Косик В. Проблема дослідження боротьби ОУН-УПА на Східно-Українських землях. URL: <http://ounuis.info/publications/43/problema-doslidzhennya-borotby-oun-upa-na-sxidno-ukrayinskykh-zemlyakh.html>.

⁵ Дейчаківський І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. 192 с.

⁶ Куделя Д., Хобот П. Діяльність підпілля ОУН (б) на терені Дніпропетровської області в роки німецької окупації, 1941–1944. *Шлях перемоги*. 1993. 16 жовтня. Ч. 42 (2062). С. 7; Куделя Д. Дніпропетровці в УПА. *Український визвольний рух*. Збірник 1. Львів, 2002. С. 87–96; Діяльність Організації Український націоналістів на Сході України : збірник статей / упор. П. Хобот. Дніпропетровськ, 2010. 132 с.

⁷ Ніколаєва Н. Уляна Крюченко – “Оксана”. *Літопис УПА. Серія “Події і люди”*. Торонто ; Львів : Літопис УПА, 2013. Кн. 23. С. 21.

⁸ Регей В. Від Сяну до Дніпра (Причинки до історії Південної похідної групи ОУН). *Визвольний шлях*. Кн. 9 (570). Вересень 1995. Річник XLVIII. С. 1139–1152.

⁹ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. 100 с.

¹⁰ Архів Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (АДДПУ ім. І. Франка). Спр. 1389: Особова справа Регея Василя Івановича. Заступника директора інституту по заочному навчанню (розпочата 5 березня 1946 р. – закінчена 21 квітня 1951 р.). Арк. 3.

¹¹ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 7.

¹² Архів управління Служби безпеки України у Львівській області (АУСБУ ЛО). Спр. 27848: Справа № 103350. За звинуваченням Регея Василя Івановича і Плаксії Тетяни Іванівни у злочинах передбачених ст. ст. 54-1 “а”, 54-11 кримінального кодексу (почато 10 квітня 1951 р. – закінчено 9 липня 1951 р.) : у 2 т. Т. 1. Арк. 9 зв.

¹³ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 7.

Чехії зі станції Потутори біля Бережан як жінку австрійського залізничного службовця, з метою убезпечити від небезпеки воєнних дій) до Єзуполя. Однак у 1918 р. І. Регей вийшов на пенсію та переїхав у село Побережжя Тисменецького району Івано-Франківської області (Єзупіль був сильно зруйнований). У своїх спогадах В. Регей згадує про дуже бідне дитинство, життя впроголодь¹⁴. До речі, В. Регей у своїй кримінальній справі говорить про те, що його батько і матір, виселені у 1940 р. органами радянської влади до віддалених районів СРСР, повернулися лише після завершення Другої світової війни¹⁵.

Діти виховувалися в патріотичній атмосфері. Батько брав активну участь у суспільно-політичному житті громади. На формування характеру Василя суттєвий вплив мало спілкування із адвокатом Осипом Когутом, який на початку 1920-х років проживав у Єзуполі¹⁶. Своє навчання В. Регей розпочав у Єзупільській початковій школі. Любив уроки природи, малювання і дуже ненавидів уроки історії Польщі¹⁷.

У 1929 р. після закінчення семилітньої школи у м. Станіслав (до речі, вперше завершив її у 1928 р., але через матеріальну скруту вирішив повторно пройти курс, який закінчив на “відмінно”¹⁸) у зв’язку зі складним матеріальним становищем В. Регей зі згоди батька (євангеліста), змушений був прийняти євангельську віру і погодитися із пропозицією пастиря Теодора Ярчука (засновник Української лютеранської церкви, місіонер і реформатор Української євангельської церкви аугсбурзького сповідання, лютеранський пастор громади у Станіславові) і Демчишина (перебував у Німеччині) піти вчитися у лютеранську німецьку гімназію у Станіславові (із німецькою мовою викладання), у якій навчалися діти німців-колоністів. Після завершення навчання в гімназії її випускникам передбачалася можливість поступати у духовну академію (розглядав можливість після її закінчення поїхати в Швейцарію, або Німеччину¹⁹).

У 1935 р. (хоча у архівно-кримінальній справі пишеться про 1933 р. закінчення гімназії, але цей рік, очевидно, вказаний помилково, бо швидше ніж 1935 р. він її закінчити не міг) після закінчення гімназії від навчання у духовній академії В. Регей був відсторонений через незнання політичної діяльності єпископа Цеклера (німець) та пропозицію про відокремлення української євангелістської церкви від лютеранської, німецької²⁰. Після закінчення гімназії записався на навчання на кооперативні курси – “вчився експортувати до Англії яйця”²¹. До вступу у Варшавський університет В. Регей уже перебував під впливом українських націоналістів: студента Познанського університету, учасника похідної групи ОУН (після повернення став бургомістром с. Жовтень, засуджений 1948 р. радянською адміністрацією) Володимира Губерната²², Онуфрія Овчара, які йому постачали націоналістичну літературу (газету “Сурма”, “Літературно-науковий вісник” тощо)²³.

У 1935 р. В. Регей поступив на навчання у Варшавський університет імені Йосифа Пілсудського разом із своїм другом по шкільній лаві, сином петлюрівського офіцера Володимиром Яровенком за протекцією якого він користувався безкоштовним гуртожитком, відведеним для дітей колишніх військовиків (однак цей гуртожиток перебував щоденно під контролем польської поліції, що змусило В. Регея перейти в інше приміщення). Через деякий час від студента цього університету, односельчанина Івана Сеньківа, довідався про існування у Варшаві двох організацій націоналістичного спрямування, які об’єднували українську молодь – “Українська студентська громада” та корпорація “Запорожжя” (діяла при товаристві “Прометей”, яке очолював Роман Смаль-Стоцький, об’єднувала українських студентів, в основному

¹⁴ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 8.

¹⁵ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 23.

¹⁶ Дейчаківський І.І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 144.

¹⁷ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 10.

¹⁸ Там само. С. 12.

¹⁹ Там само. С. 12.

²⁰ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 31.

²¹ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 18.

²² АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 31.

²³ Там само. Арк. 32.

дітей емігрантів – колишніх петлюрівців). Обидві ці організації були легальні та використовувалися українськими націоналістами для роботи зі студентами, їхнього виховання. В одну із них (“Українська студентська громада”) за пропозицією студентки Варшавського університету імені Йосифа Пілсудського Оксани Степури у 1935 р. вступив і В. Регей. “Українська студентська громада” (провідник Олег Штуль) об’єднувала студентів і займалася їхнім патріотичним вихованням. Так, В. Регей із іншими студентами неодноразово відвідував збори, на яких читалися лекції антирадянського націоналістичного змісту. Ця організація була благодійною установою для студентів-українців і прикриттям їхньої націоналістичної діяльності. До її керівного складу входили студенти Варшавського університету імені Йосифа Пілсудського Борис Вітушинський, Любомир Ортинський і Любомир Пеленський²⁴. Саме вони залучили В. Регея в націоналістичний гурток, а згодом – у дійсні члени ОУН. Так, у 1938 р., Любомир Пеленський запропонував В. Регею вступити в ОУН, яка підпільно існувала при університеті. Після отримання згоди Л. Пеленський присвоїв йому псевдо “Кіт”. Входячи до складу п’ятірки ОУН, В. Регей (разом із Любомиром Пеленським, його дружиною Оксаною Степурою (загинула у 1941 р. на Волині) та студентом Миколою Пинилом (пізніше – окружний провідник Станіславщини, в 1945 р. вбитий) займалися вивчення націоналістичної літератури, топографії, конспірації, вибухових речовин, володіння пістолетом і ручною гранатою, стрільби, а також основних праць Д. Донцова, “Декалогу” ОУН. В. Регею як активному учаснику громади видавали талони на обід та грошові допомоги. У 1939 р. він очолив громаду, був її представником на таємному конгресі націоналістичних студентських організацій Польщі, який відбувся навесні 1939 р. у м. Львів²⁵.

У 1939 р. В. Регей закінчив гуманістичний відділ (секцію німецької мови) (у довідці-характеристиці – філологічний факультет²⁶) Варшавського університету імені Йосифа Пілсудського (1935–1939) і одержав звання “1 ступінь магістра німецької філології”²⁷.

Після закінчення Варшавського університету імені Йосифа Пілсудського в липні 1939 р. В. Регей поїхав відвідати своїх рідних, які проживали у с. Жовтень Станіславської області. Відтак планував виїхати на роботу до Варшави. 1 вересня 1939 р. розпочалася Друга світова війна, у зв’язку із цим він залишився проживати у рідних. До речі, після того як у с. Жовтень прийшла радянська адміністрація, у селі почала організовуватися міліція, до якої В. Регей хотів поступити (на початковому етапі оунівці вливалися до різних радянських структур. Наприклад, лише в Станіславській області силовики через деякий час викрили 156 оунівців у структурах влади. Члена Львівської екзекутиви ОУН О. Луцького було обрано до Народних зборів Західної України, а потім він працював в одному з райвиконкомів Станіславської області. Більше того, оунівці настільки заповнили лави комсомольських організацій, що окремі з них чи не повністю склалися із Юнацтва ОУН²⁸). Однак на зборах хтось із місцевих селян виступив проти В. Регея і сказав, що націоналістів у міліцію приймати не можна, а їх навпаки потрібно заарештовувати. Саме тому, побоюючись арешту радянськими силовими органами за приналежність до ОУН, В. Регей разом зі студентами, односельчанами, українськими націоналістами, майбутніми учасниками похідних груп ОУН на Схід, Володимиром Губернатом, Матвієм Гутою, Володимиром Магуном, 25 вересня 1939 р. перейшов державний кордон у Польщу (у районі м. Сянок) і облаштувався у м. Сянок (М. Гута і В. Магун у 1944 р. переїхали до Німеччини)²⁹.

Після прибуття до м. Сянок, за допомогою учасника ОУН Петра Рижка, з яким там познайомився, В. Регей влаштувався на роботу у бюро перепусток (паспортному) при повітовому старостві. Використовуючи службове становище, постачав підпілля необхідними

²⁴ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 32.

²⁵ Там само. Арк. 33, 92–93.

²⁶ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 7.

²⁷ Там само. Арк. 3.

²⁸ Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / за ред. С. Кульчицького. Київ : Інститут історії України НАН України, 2005. С. 17.

²⁹ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 34–35, 94; Регей В. Від Сяну до Дніпра (Причинки до історії Південної похідної групи ОУН). *Визвольний шлях*. Кн. 9 (570). 1995. Вересень. Річник XLVIII. С. 1140.

документами (у спогадах пише, що отримав посаду службовця повітового староста – “Крайс-гавптманшафту”³⁰).

Під час перебування у м. Сянок (осінь 1939 р. – червень 1941 р.) В. Регей брав активну участь у молодіжній націоналістичній організації “Курінь молоді” (виконував функції чотого) і водночас був заступником повітового провідника ОУН, із завданням організаційно обслуговувати м. Сянок³¹. Працюючи у Бюро перепусток при повітовому старостві, познайомився із учасниками ОУН Петром Рижком і Михайлом Держком, які працювали у Союзі українських кооперативів. На початку 1940 р. учасник ОУН Михайло Держко, який у той час обіймав посаду повітового провідника ОУН, призначив В. Регея заступником повітового провідника Сяноцького повіту, із одночасним обслуговуванням міста³². Окрім них, до складу повітового проводу ОУН входили: референт пропаганди Мирослав Мричко, господарський референт Петро Рижко, референт СБ Стадник, референт по роботі серед жіноцтва Надія Ференц, військовий референт Матвій Павлишин. Обов’язки заступника повітового провідника В. Регей виконував із початку 1940 р. до червня 1941 р., тобто до початку німецько-радянської війни³³.

Робота полягала у проведенні в звенах, організаційної, ідеологічної та військової підготовки членів ОУН на території повіту та міста Сянок. Практично це відбувалося так: В. Регей збирав керівників низових організацій ОУН і давав вказівки їм по організаційній роботі – залучення нових членів ОУН, виховання дійсних членів ОУН, збір членських внесків, опрацювання націоналістичної літератури тощо. Водночас низовим організаціям надавалася націоналістична література, яку В. Регей придбавав у Кракові через спеціального кур’єра Мацилінського. У нього був власний магазин санітарії та гігієни, а тому, часто виїжджаючи за товарами до Кракова, привозив для повітового проводу націоналістичну літературу³⁴.

У квітні 1941 р. В. Регей за завданням підпілля ОУН із числа членів підбирав осіб для відправлення в Український легіон, який формувався, а також для підготовки розвідників, парашутистів, перекладачів на випадок війни Німеччини із СРСР. Водночас В. Регей відібрав і направив у розпорядження Проводу ОУН до м. Краків 40 оунівців³⁵. Виділені учасники ОУН, перекладачі були розподілені по військових підрозділах і, коли зустрічалися уже на Східній Україні із учасниками похідної групи, то таємно передавали їм зброю³⁶.

На початку 1941 р. від Проводу ОУН надійшла директива із вказівкою активізувати організаційну і пропагандистську роботу серед членів ОУН та готувати їх до походу на територію України на випадок війни Німеччини із СРСР. Із цією метою для посилення організаційної роботи і військової підготовки членів ОУН, на початку 1941 р. Проводом ОУН у м. Сянок був присланий військовий інструктор Матвій Павлишин, який і проводив військове навчання у повітій організації ОУН (із жовтня 1940 р. до травня 1941 р.)³⁷.

Вивчення військової справи проводилося до початку нападу Німеччини на Радянський Союз, тобто до 22 червня 1941 р. На другий день після початку німецько-радянської війни розпочалося формування третьої південної похідної групи ОУН. В. Регей брав у цьому процесі активну безпосередню участь³⁸. Зокрема, від Мирослава Семчишина, члена обласного проводу ОУН, він отримав вказівки зібрати усіх учасників ОУН у м. Сянок і разом із ними прибути до с. Костарівці Сяноцького повіту для комплектування “похідної групи”. Виконуючи вказівки М. Семчишина, В. Регей на третій день війни, у м. Сянок зібрав майже 100 учасників ОУН і разом із ними прибув у вказане село. Перебуваючи там, він разом із Мирославом Семчишином,

³⁰ Регей В. Від Сяну до Дніпра (Причинки до історії Південної похідної групи ОУН). *Визвольний шлях*. Кн. 9 (570). 1995. Вересень. Річник XLVIII. С. 1141.

³¹ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 34–35, 95.

³² Там само. Арк. 95.

³³ Там само. Арк. 96–97.

³⁴ Там само. Арк. 95–96.

³⁵ Там само. Арк. 96.

³⁶ Там само. Арк. 36.

³⁷ Там само. Арк. 97.

³⁸ Там само. Арк. 37.

Петром Ришком, Антоном Осовичом, Матвієм Павлишиним займалися укомплектуванням похідної групи, яка називалася третьою похідною групою ОУН. Відтак у складі третьої південної похідної групи ОУН був направлений у східні області України для націоналістичної роботи³⁹.

Перед похідною групою було поставлено завдання – прибути у мінімально короткий термін до місця призначення і розгорнути активну націоналістичну діяльність, причому на своєму шляху також займатися масовою агітацією серед населення за програмою ОУН, для чого проводити мітинги, збори, на яких в антирадянській формі пропагувати націоналістичні ідеї⁴⁰. При цьому метою похідних груп було організувати українське населення, проводити зустрічі, створювати міліцію і місцеве управління, доки прийде цивільна німецька влада, інакше кажучи, “брати владу в українські руки”. На своєму шляху похідна група використовувала найменшу нагоду, щоб в усіх містечках і селищах проводити збори і мітинги, на яких пропагувати засади українського націоналізму, пояснювати мету та завдання боротьби ОУН.

Загалом на території Польщі було створено три похідні групи ОУН: перша – північна, формувалася у м. Холм; друга – східна – у м. Перемишль; третя – південна – у с. Костарівці та рухалася за маршрутом Дрогобич, Стрий, Тернопіль, Проскурів, Вінниця, Кропивницький і Дніпропетровськ. Структурно похідні групи склалися з провідника та штабу, який, зі свого боку, формувався із п’яти референтів: організаційного, до обов’язків якого входила розстановка кадрів, їх призначення на посади; пропаганди – організація пропагандистської діяльності похідної групи, розподіл по роях наявної літератури; військового – забезпечення похідної групи озброєнням і створенням повстанських звен у населених пунктах окупованої території і потім зведення їх в один керівний центр, для організації в подальшому повстанської армії; зв’язку – видав забезпеченням зв’язку між роями і проводом групи, а також зв’язком із сусідніми групами, забезпечення транспортом зв’язкових; господарського – відповідав за забезпечення харчуванням, обмундируванням членів проводу групи і роїв, завідував фінансуванням⁴¹.

Третя похідна група у м. Кривий Ріг була розподілена по областях. Із членів похідних груп були створені крайові, обласні та районні проводи ОУН. З вересня 1941 р. група дійшла до Дніпропетровська, де В. Регея призначили провідником обласного проводу ОУН. До його складу входили організаційний референт Антон Осович, референт СБ Павло Стадник, референт по роботі серед молоді Микола Федуняк, референт пропаганди обласного проводу ОУН Євгеній, друкарка і керівниця по жіночій роботі обласного проводу Тетяна Патроник-“Миш”. Редактором обласної газети ОУН призначили Лисовича, який встиг випустити номер газети під назвою “Українське вільне Придніпров’я”. При проводі була створена особлива група із підпорядкуванням СБ, якою керував Мушак. До її завдань входило виконання ліквідаційних акцій⁴². Ця група була створена Крайовим проводом, який очолював Зеновій Матла⁴³.

У Дніпропетровську, крім обласного проводу ОУН, розміщувався і Південний Крайовий провід ОУН на вул. Комсомольській, 35, а обласний – на вул. Набережній, 30⁴⁴. В. Регей поселився у місцевого художника Тараса Максименка на вул. Лібкнехта, 13. Учасники похідних груп та деякі з українців – членів ОУН на службі в німецькій армії (переважно, перекладачі та водії), мали з собою рекомендаційні листи до мешканців Східної України, які вважалися Проводом носіями ідеї самостійництва: припускалося, що ці люди, цілком імовірно, погодилися б допомагати Організації в досягненні її завдань. Серед таких осіб були, наприклад, дніпропетровський хірург Борис Андрієвський, старший брат якого Андрій, ще з часу поразки військ УНР, перебував у еміграції на Заході, та навіть входив до складу Проводу Українських Націоналістів ще від I Конгресу (після розколу 1940 року залишився в ОУН А. Мельника); викладач А. Рябишенко, також дніпропетровець; нікопольський педагог Федір Вовк. Із багатьма

³⁹ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 96–97.

⁴⁰ Там само. Арк. 98.

⁴¹ Там само. Арк. 99.

⁴² Там само. Арк. 38. 64.

⁴³ Там само. Арк. 99; Т. 2. Арк. 13–14.

⁴⁴ Там само. Арк. 39, 145.

потенційними союзниками контакти було нав'язано ще за короткий період передвоєнного об'єднання українських земель у складі УРСР.

Будучи провідником Дніпропетровської області ОУН, В. Регей почав організовувати господарську та політичну владу, діючи від імені проголошеного у Львові Державного правління⁴⁵. У Дніпропетровську було організоване міське та обласне Державне правління. Головою останнього став професор Дніпропетровського машинобудівельного інституту Панас Олійниченко (після війни виїхав до Німеччини), а його заступником – Василь Регей (він виконував обов'язки начальника відділу кадрів і керував загальним відділом). Міську управу очолив інж. Соколовський (Соколов⁴⁶), начальником відділу освіти став П. Козар⁴⁷. При цьому В. Косик наголошує, що цим двом особам вдалося досягнути певної автономності для адміністрації, тобто одержати від військового коменданта документ, в якому говорилося, що “Україна буде прийнята як одна з найбільших держав у сім'ю європейських народів”. Відтак керівники української адміністрації навіть вважали, що мають право використовувати власну печатку⁴⁸ (В. Регей власноручно виготовив цю печатку та зробив на ній напис – “Українська держава – територіальна адміністрація Дніпропетровська”)⁴⁹. Військовій комендант фон Альберті 25 жовтня дав згоду на відкриття Дніпропетровського університету, однак айнзацгрупа з Сіпо (поліція безпеки) і СД служба безпеки заборонили. Хоча ще на четвертий день перебування у місті В. Регей у приміщенні університету організував збори наукових працівників ЗВО м. Дніпропетровськ, на яких розглядалося питання відновлення діяльності університету і визначалися його завдання в умовах окупації. Виступив цих зборах і В. Регей (від імені тимчасового українського уряду), а також німецький комендант міста і бургомістр⁵⁰. Крім того, В. Регей провів підпільні збори робітників, на яких були присутні 15–17 осіб. Вони мали інформаційно-пропагандистський характер, із метою ознайомлення населення східних областей з програмою ОУН. На цих зборах В. Регей розповідав історію націоналістичного руху, мету і завдання українських націоналістів у зв'язку із військовими діями Німеччини проти СРСР. Він також відвідував міське управління міліції та цікавився її складом задля того, щоб туди ввести “своїх людей”.

Більше того, військовий комендант міста мало не дозволив створення українських клубів (“різновид політичних партій”), до сфери діяльності яких входили національні та політичні питання в усій Дніпропетровській області, їхній статус передбачав організацію конференцій і зборів⁵¹. На цьому фоні відбувся конфлікт між СД (відповідало за політичну лінію) та військовим комендантом. СД вважало, що створена Управа повинна займатися лише господарськими питаннями, а не політикою.

Для організації націоналістичної роботи на периферії В. Регеєм у райони були призначені та розіслані окружні провідники⁵². Так, окружним провідником ОУН у м. Нікополь стала Уляна Дида, у м. Кривий Ріг – Петро Рижко. У м. Дніпропетровськ також був призначений окружний провідник ОУН, а крім того, тут при обласному проводі ОУН залишався Павлоградський окружний провідник ОУН у резерві, оскільки територія, куди він мав піти, ще не була зайнята німецькими військами. Завданням окружних провідників визначалася організація на території округу місцевих органів самоуправління, укомплектування їх кадрами із лояльно налаштованих до ОУН осіб, підбір кадрів, пропаганда і агітація. Відзначимо, що на початку

⁴⁵ АУСБУ ЛО. Спр. 27848: Справа № 103350. За звинуваченням Регея Василя Івановича і Плаксії Тетяни Іванівни у злочинах передбачених ст. ст. 54-1 “а”, 54-11 кримінального кодексу (почато 10 квітня 1951 р. – закінчено 9 липня 1951 р.): у 2 т. Т. 2. Арк. 29.

⁴⁶ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 35.

⁴⁷ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 106.

⁴⁸ Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж ; Нью-Йорк ; Львів : Наукове т-во ім. Шевченка у Львові, 1993. С. 179.

⁴⁹ Дейчаківський І.І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 147.

⁵⁰ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 39, 145.

⁵¹ Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж ; Нью-Йорк ; Львів : Наукове т-во ім. Шевченка у Львові, 1993. С. 180.

⁵² АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 106.

підпільні осередки формувалися в основному галичанами, згодом до їхніх лав увійшли й місцеві мешканці.

Для зв'язку із окружними провідниками ОУН у м. Дніпропетровськ на вул. Набережна, 30 була створена конспіративно-явочна квартира, куди кур'єри окружних провідників ОУН мали приносити звіти про проведену роботу на території округи. Однак зв'язок обласного проводу ОУН був встановлений тільки із окружним провідником ОУН Нікопольського округу Уляною Дидою, яка через спеціально надісланого зв'язкового у письмовій формі повідомила В. Регею, що вона прибула у м. Нікополь і приступила до організаційної роботи. Із рештою окружних провідників ОУН В. Регей зв'язку не встановив, позаяк невдовзі був заарештований німцями⁵³. 16 вересня 1941 р. розпочалися арешти 6-СД айзанцкомандою. У оцю першу хвилю арештів потрапили близько 10 осіб (у спогадах пише про майже двадцять⁵⁴). В. Регей взяв на себе усю відповідальність (інші на допитах свідчили, що приїхали на Дніпропетровщину розшукувати родичів або поверталися на Галичину і Волинь), оскільки публічно, ще до арештів це декларував і, таким чином, врятував багатьох інших членів ОУН. Після допиту всіх заарештованих (крім В. Регея і Стадника), звільнили, але взяли письмові розписки виїхати з Дніпропетровська назад до Галичини і там зголоситися до місцевого відділу Гестапо. Його ж відправили до Кривого Рогу, а через тиждень – до Києва (перебував на Володимирській, 33)⁵⁵. Водночас такі дії СД військовий комендант критикував і вимагав негайно звільнити заарештованих осіб. Попри дискусію полковник фон Альберті був змушений не лише поступитися, а й пообіцяти, що надалі всі політичні рішення комендатури прийматимуться за згодою СД. Вони ж взяли під свій контроль допоміжну поліцію і обласну адміністрацію. Згідно з рішенням української адміністрації, навчання в Дніпропетровському університеті мало розпочатися 25 жовтня 1941 р. Але і тут, як уже йшлося вище, СД радикально вплинуло на справу, заборонивши навчання, дозволивши лише працю зі зберігання навчальних засобів і лабораторій та працю студентів останнього семестру медицини в університетських клініках⁵⁶. Більше того, вже у період з кінця 1941 до літа 1942 р. місцеві організаційні осередки у містах і районах області були майже повністю розгромлені нацистами із застосуванням до їхніх керівників смертної кари та ув'язнення у тюрмах, концтаборах. Однак навіть попри репресії чисельність симпатиків українських націоналістів невинно зростала⁵⁷.

Загалом у Дніпропетровській області були організовані Кам'янська (Дніпродзержинська), Криворізька, Нікопольська, Новомосковська і Синельниківська округи ОУН, які поділялися на відповідні райони. Дієві осередки ОУН були у Кривому Розі (керували С. Шерстюк, а потім – М. Кривошапка), Нижньодніпровську (там діяла молодіжна націоналістична організація), Дніпродзержинську (похідна група на чолі з С. Держком організувала низку гуртків у школах, в театрі, на заводах, в адміністрації) та в інших містах і селах. Вдалося навіть налагодити видання газет: “Вільна Україна” (Дніпропетровськ), “Дзвін” (Кривий Ріг), “Промінь” (Нікополь), “Кам'янські вісті” (Дніпродзержинськ). Більше того, у Кривому Розі націоналісти домоглися перейменування провулку на честь Євгена Коновальця. Активно націоналісти працювали через товариство “Просвіта”, доки німці не заборонили його⁵⁸.

Після арешту СД В. Регея було відправлено для слідства у м. Львів, де він перебував до березня 1942 р. До речі, усіх заарештованих, за винятком самого В. Регея і Стадника (очолював референтуру Служби безпеки Дніпропетровського обласного проводу ОУН), із-під варти було

⁵³ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 107.

⁵⁴ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 36.

⁵⁵ Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 149.

⁵⁶ Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж ; Нью-Йорк ; Львів : Наукове т-во ім. Шевченка у Львові, 1993. С. 180.

⁵⁷ Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 148.

⁵⁸ Русначенко А. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках. Київ : Університетське видавництво “Пульсар”, 2002. С. 30–31.

звільнено з наказом негайно покинути територію Дніпропетровщини, виїхавши до місць свого проживання у західні області України⁵⁹. Ще під час етапу до Львова В. Регей разом із Стадником впродовж двох тижнів перебували у тюрмі Кривого Рогу⁶⁰. Саме там В. Регей зустрів Петра Рижка, якого перед цим призначив окружним провідником ОУН (його також було заарештовано за націоналістичну діяльність). Згодом усі троє були етаповані через Київ до Львова, де утримувалися під вартою до березня 1942 р. Відтак усіх трьох із-під варти звільнили і планували відправити на роботу в Німеччину, однак, заручившись підтримкою свого знайомого (із гестапо) у Львові, Стадник на роботу до Німеччину не поїхав, а В. Регей і П. Рижко були відправлені⁶¹. На шляху етапування П. Рижко захворів на тиф, а, оскільки В. Регей перебував разом із ним, їх обидвох поклали у лікарню м. Перемишль, звідки йому вдалося втекти, а його товариш залишився на лікуванні⁶².

Відтак за допомогою шкільного інспектора по Станіславському округу Івана Рибчина (переїхав до Німеччини) і батька дружини Степана Кобзана В. Регей поступив на вчительську роботу у семилітню школу с. Жовтень, в якій пропрацював один місяць.

У травні 1942 р. В. Регей перейшов на роботу у с. Маріямполь на посаду завідувача дитячого будинку, де і працював до серпня 1944 р. За сумісництвом у цьому ж селі був секретарем волості. За цей період націоналістична діяльність полягала у зв'язку із підпіллям і виконанні його вказівок⁶³.

Через брата дружини районного провідника ОУН Богдана Кобзана (до речі, у неї був ще один брат Роман⁶⁴), який працював у В. Регея в дитячому будинку завгоспом, він зв'язався із Станіславським окружним провідником ОУН М. Пинилом, другом по гуртку у Варшаві, студентській громаді. За завданням М. Пинила, В. Регей налагодив зв'язок з усіма учасниками похідної групи, які проживали у найближчих районах, для активізації їх націоналістичної діяльності, зокрема, із бургомістром с. Жовтень Володимиром Губернатом, учителем с. Жовтень Матвієм Гутою, братом дружини, бургомістром с. Стриганці Тлумацького району Ярославом Кобзаном (з'явився із повинною, проживав у с. Жовтень) та іншими, яким давав конкретні завдання щодо проведення націоналістичної діяльності. Йшлося про збір продуктів для підпілля, постачання папером, друкарськими машинками, необхідними товарами. Крім того, В. Регей отримував особисті доручення від М. Пинила, через колишніх учасників похідної групи збирав інформацію про господарську, культурну і політичну діяльність району, а також наявність німецьких військ, їх озброєння, діяльність поліції і, крім того, стежив за діяльністю наявної тоді у с. Маріямполь націоналістичної польської організації⁶⁵. Водночас за завданням М. Пинила через вказаних вище осіб, а також використовуючи інші можливості, збирав інформацію розвідувального характеру про: господарське, політичне та культурне життя, наявність у районі німецьких військ, їх розташування, діяльність поліції та ін., і про все це через районного провідника ОУН Я. Кобзана інформував окружного провідника Миколу Пинила⁶⁶. Із ним В. Регей зустрічався двічі: уперше навесні 1942 р. у с. Заріччя Станіславської області, куди його викликали через спеціально надісланого зв'язкового. На цій зустрічі він отримав завдання по роботі у підпіллі ОУН, вдруге – там само приблизно у травні 1944 р., перед приходом у Станіславську

⁵⁹ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 160–162.

⁶⁰ Там само. Арк. 165.

⁶¹ Там само. Арк. 165–168.

⁶² Там само. Арк. 165–168.

⁶³ Там само. Арк. 42.

⁶⁴ Кобзан Роман Степанович (“Потап”, “Смертоносець”); 1923, смт Єзупіль Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. – 6.03.1945, с. Тязів Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.). Комендант боївки СБ Станіславського районного проводу ОУН (1944). Субреферент референтури СБ Станіславського районного проводу ОУН (? – 03.1945). Референт СБ Станіславського районного проводу ОУН (? – 03.1945).

⁶⁵ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 42–43, 109, 150.

⁶⁶ Там само. Арк. 110.

область радянської адміністрації. Обговорювалися питання подальшої діяльності В. Регея у підпіллі ОУН⁶⁷.

Водночас В. Регей розповідає, що навесні 1943 р. у Львові (у парку навпроти університету) зустрічався із провідником Крайового проводу ОУН. На цій зустрічі він розповів про ситуацію, яка склалася, завдання ОУН та плани на майбутнє, зокрема перехід до активної практичної діяльності у зв'язку із наступом радянських військ. Провідник наголосив на необхідності включитися в активну роботу підпільної крайової редакції, яка видавала газету. Паралельно членам ОУН давалися завдання готуватися до приходу радянської влади – будувати криївки, магазинувати зброю тощо⁶⁸.

Після другої зустрічі із М. Пинилом (травень 1944 р.) В. Регей залишив місце праці та перейшов у його штаб, розміщений у с. Заріччя Станіславської області⁶⁹, проте уже через місяць–два повернувся у с. Маріямполь і приступив до праці у дитячому будинку, проводячи роботу щодо ліквідації справ і підготовки до вивозу сім'ї до Німеччини чи Польщі. У травні 1944 р. В. Регей встановив зв'язок із П. Рижком, який проживав у м. Риманів (Польща) з метою виїзду до Польщі (у цьому населеному пункті була підібрана квартира). Однак коли повернувся за сім'єю, з'ясувалося, що дружина категорично відмовилася виїжджати, а тому В. Регей із сім'єю залишилися на Західній Україні. Тимчасово переховувалися у с. Кальна Болахівського району, куди втекли більшість як націоналістів, так і інших антирадянськи налаштованих осіб, щоб не потрапити у фронтову лінію. У с. Кальна В. Регей зв'язався із місцевим провідником ОУН, який запропонував перейти у підпілля, але через сім'ю він від цього відмовився та залишився на учительській роботі, підтримуючи зв'язок із підпіллям ОУН⁷⁰.

Пробувши у с. Кальне близько місяця, В. Регей разом із тестем, його сином Ярославом Кобзаном, Коробейком у зв'язку із відселенням населення змушений був до с. Малі Дідушичі Стрийського району. Тут влаштувався вчителем місцевої школи. Пропрацювавши один тиждень, встановив зв'язок із станичним та шукав через нього зв'язок із З. Матлою, який мав перебувати у Карпатах. 6 вересня 1944 р. з'явився у військкомат і був відправлений у нестроюву частину – ремонтно-відновлювальний відділ № 2181 (військова частина 2178, посада – старший писар), який дислокувався у Дрогобицькій області. У цьому відділі перебував до травня 1946 р., відтак був демобілізований⁷¹.

У період служби в армії родина В. Регея проживала у с. Малі Дідушичі у батьків дружини, які працювали в місцевій школі вчителями та отримували матеріальну допомогу від ОУН⁷².

За допомогою інспектора обласного відділу народної освіти Анатолія Зубрицького (проживав у м. Дрогобич, вул. І. Франка, 104) В. Регей 1 березня 1946 р. влаштувався на роботу викладачем німецької мови Дрогобицького учительського інституту (наказ № 12 від 5 березня 1946 р.). Довідавшись випадково навесні 1947 р. про повернення рідних із висилки, В. Регей поїхав у с. Жаб'є Станіславської області їх провідати. Тут був затриманий підпільниками, які, провівши з ним розмову, відпустили⁷³.

Період праці В. Регея в інституті дає змогу чітко реконструювати його особова справа. Так, Василь Регей зарахований 5 березня 1946 р. до Дрогобицького учительського інституту викладачем факультетського курсу німецької мови (наказ № 12, § 2)⁷⁴. При влаштуванні на роботу він проживав у м. Дрогобич на вул. Польна, 16⁷⁵.

У цій справі також вміщено особовий листок з обліку кадрів, де подано зазделегідь продуману легенду про період 1939–1944 рр. Зокрема, В. Регей стверджує, що впродовж

⁶⁷ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 110.

⁶⁸ Там само. Арк. 44, 152.

⁶⁹ Там само. Арк. 44.

⁷⁰ Там само. Арк. 45.

⁷¹ Там само. Арк. 46, 110–111.

⁷² Там само. Арк. 47.

⁷³ Там само. Арк. 49.

⁷⁴ АДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 1.

⁷⁵ Там само. Арк. 2.

листопада 1939 – травня 1942 р. працював викладачем німецької мови на курсах іноземних мов у Варшаві. Відтак у травні 1942 – вересні 1944 р. викладав німецьку мову та математику у середній школі с. Дідушичі Стрийського району. У вересні 1944 – 15 травня 1946 р. – перебував на військовій службі у РСЧА⁷⁶. У довідці, виданій 3 липня 1951 р. військовим комісаром Дрогобицького ОГВК підполковником Кириченком, зазначалося, що В. Регей проходив військову службу у РА із вересня 1944 р. до травня 1946 р. та має урядову нагороду⁷⁷. Нагороджений медаллю “За перемогу над Німеччиною” (19.09.1946 р. Президія Верховної Ради СРСР)⁷⁸. З березня 1946 р. – викладач німецької мови у Дрогобицькому учительському інституті⁷⁹. Така ситуація пояснюється у спогадах: “У військову частину зателефонував завідувач шкільним відділом і запросив мене на розмову. З’ясував, що я прекрасно володію німецькою мовою і запропонував працювати в Учительському інституті. Я погодився. Сказав про це командирові частини. Він запропонував оформитися на роботу викладачем, але не поспішати з демобілізацією, бо всюди голод, дорожняча. ...І так я, будучи ще солдатом, став ходити в інститут на заняття як викладач німецької мови”⁸⁰. В особовій картці з обліку відділу кадрів 1 липня 1946 р. писав, що добре володіє німецькою, польською та українською мовами, натомість слабо – французькою і російською⁸¹. Уже при заповненні особової картки з обліку відділу кадрів 1 липня 1946 р. писав, що проживає у м. Дрогобич, вул. Бічна Сніжна, 28 в⁸².

З 1 червня 1947 р. В. Регей – заступник директора по заочному навчанню⁸³. 25 вересня 1947 р. Василя Івановича Регея було затверджено на посаді заступника директора по заочній освіті Дрогобицького державного учительського інституту (наказ № 2229 заступника Міністра освіти УРСР І.С. Гуленка)⁸⁴.

У службовій характеристиці для переходу на посаду старшого викладача директор інституту Г. Катренко і заступник директора по науковій і навчальній частині К. Гулак⁸⁵ 16 лютого 1948 р. писали: “Тов. Регей В.І. будучи заст. директора по заочному відділу добре забезпечує керівництво заочним відділом, має з кожним заочником безпосередні діючі зв’язки, часто сам виїжджає в райони, в питанні сприяння і покращання роботи заочників через консультаційні пункти, які працюють безперебійно. В роботі енергійний, ініціативний, акуратний і наполегливий. Скромний і ввічливий в поведінці. ...Добре працює над підвищенням своєї ділової кваліфікації. Приймає активну участь в громадсько-політичному житті інституту і серед громадськості м. Дрогобич. Він являється депутатом Дрогобицької міськради. Часто виступає з лекціями і доповідями перед студентами і громадкістю”⁸⁶.

9 січня 1950 р. В. Регей написав Міністру освіти УРСР Г.П. Пінчуку та директору Дрогобицького учительського інституту Г.П. Катренку з проханням звільнення з посади заступника директора інституту по заочному навчанні та викладача іноземної мови⁸⁷. Однак таке його клопотання було віхилено. Директор Дрогобицького учительського інституту Г. Катренко відмовив йому у такому⁸⁸.

⁷⁶ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 3 зв., 5.

⁷⁷ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 186.

⁷⁸ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 4 зв.

⁷⁹ Там само. Арк. 3зв., 5.

⁸⁰ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 55–56.

⁸¹ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 4.

⁸² Там само. Арк. 4 зв.

⁸³ Там само. Арк. 10.

⁸⁴ Там само. Арк. 12.

⁸⁵ Гулак Костянтин Дмитрович (1902, с. Перекопівка, нині Глинянського р-ну Сумської області). Закінчив Київський інститут соціального виховання (1933), Ніжинський державний педагогічний інститут (1938). Викладач Ніжинський державний педагогічний інститут (1941). У ЧА (1942–1945). Заступник директора з навчальної та наукової роботи Дрогобицького учительського інституту (1947–1949).

⁸⁶ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 11.

⁸⁷ Там само. Арк. 15.

⁸⁸ Там само. Арк. 16.

До речі, В. Регея призначили вчителем німецької мови вечірньої середньої школи № 11 м. Дрогобич з 1 вересня 1950 р. (наказ № 182 по Дрогобицькому міському відділу народної освіти від 4 вересня 1950 р.)⁸⁹.

6 вересня 1950 р. В. Регея було призначено виконувачем обов'язків завідувача кафедри української мови (з педнавантаженням на 0,5 ставки). 6 вересня 1950 р. навіть клопотали перед Міністерством про затвердження його на цій посаді (наказ № 147, § 2)⁹⁰.

1 лютого 1951 р. В. Регея звільнили із посади заступника директора по заочному відділу та призначили заступником директора по навчальній та науковій роботі (наказ № 15 від 31 січня 1951 р. § 3). Відповідне рішення було погоджено із заступником міністра освіти УРСР І.С. Гуленком⁹¹. Воно ж пройшло і в наказі заступника міністра освіти УРСР І.С. Гуленка (наказ № 59/К від 10 лютого 1951 р.)⁹².

У підпільному документі “Репортаж про життя в державному учительському інституті в м. Дрогобич” із Лапаївського архіву збереглася така характеристика В. Регея: “Справжні, авторитетні викладачі не займаються поборюванням бандерівського руху. Вони є шановані студентами за свою поведінку і справжню працю для добра молоді. В більшості випадків такі викладачі є переслідувані большевицьким охвістям. До цієї категорії викладачів слід зачислити: ...Регея – викладач німецької мови, директор заочного відділу, дуже ввічливий і інтелігентний, українець з ЗУЗ, коло 45–50 років життя, безпартійний”⁹³.

У період праці в Дрогобицькому учительському інституті В. Регей навчався у вечірньому університеті марксизму-ленінізму⁹⁴, був членом профспілки вчителів (1946)⁹⁵, двічі обирався депутатом міської ради Дрогобича (1947 р. і 1950 р.)⁹⁶.

Заарештували Василя Івановича 20 квітня 1951 р. (по ст. 54-1 “а”, 54-11 КК УРСР) безпосередньо у робочому кабінеті⁹⁷, а вже наступного дня звільнили від обов'язків заступника директора по науково-навчальній частині інституту (наказ № 61 від 21 квітня 1951 р.)⁹⁸.

Під час слідства він утримувався у внутрішній тюрмі УМДБ Львівської області, “тюрмі на Лонцького”, у камері № 44 (за іронією долі, тій у якій під час слідства сидів і у 1941–1942 рр.)⁹⁹.

До речі, наголосимо, що розробку, арешт, а відтак і допит проводили силовики Львівського УМДБ. Працівники УМДБ Дрогобицької області на нього ніякої інформації не мали. Можливо через те, що 10 квітня Львівське УМДБ заарештувало Т. Плаксію, і вона, вочевидь, розповіла, а, можливо, й через те, що окремі дрогобицькі силовики були в добрих відносинах із ним (закінчили заклад освіти чи навчалися заочно).

Слідчі намагалися “витягнути” із В. Регея інформацію про націоналістичну роботу під час праці в інституті. Однак це він навідріз відмовлявся визнавати¹⁰⁰. Слідчий із цього питання продовжував тиснути і вимагав зізнання, але кожного разу отримував категоричну відповідь про відсутність такої співпраці із націоналістами¹⁰¹. Попрацювали слідчі і над збором доказової бази, передовсім витягів із протоколів допитів та й безпосередньо допитували осіб, з якими міг контактувати В. Регей. Про це свідчить значна кількість протоколів допитів у справі¹⁰².

⁸⁹ АУСБУ ЛО. Спр. 27848: контрольно-наглядова справа.

⁹⁰ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 19.

⁹¹ Там само. Арк. 21.

⁹² Там само. Арк. 22.

⁹³ Архів Центру дослідження визвольного руху (АЦДВР). Ф. 63. Т. 4. Арк. 4.

⁹⁴ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 258.

⁹⁵ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 3.

⁹⁶ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 221.

⁹⁷ Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодні. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 151.

⁹⁸ АДДПУ ім. І. Франка. Спр. 1389. Арк. 23; АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 1.

⁹⁹ Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодні. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 151.

¹⁰⁰ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 169.

¹⁰¹ Там само. Арк. 154–157, 169–170.

¹⁰² там. само. Т. 2. Арк. 29, 31, 35, 48, 52, 54, 61, 67, 72, 78, 83, 89, 107, 113, 131, 132–133.

25 липня 1951 р. Військовий Трибунал військ МДБ Львівської області (головуючий – старший лейтенант Максимов, члени – сержанти міліції Гришин і Дидик, при секретарі – капітані Чебан) засудили В. Регея за статтею 54-1 “а” КК УРСР до 25-річного ув’язнення у виправно-трудовах таборах, із поразенням у правах (по п.п. “а”, “б”, “в” ст. 29 кримінального кодексу УРСР) терміном на 5 років, із конфіскацією усього майна. Засудженого В. Регея також позбавили урядової нагороди медалі – “За перемогу на Німеччиною у Великій Вітчизняній Війні 1941–1945 рр.”¹⁰³. Під час судового засідання В. Регей повністю визнав себе винним¹⁰⁴, про що згодом написав: “Нічого ніхто на суді не встановлював і ніякого слідства ніхто не проводив. Був зачитаний вирок. Коли нам надали слово, то ми призналися у національній діяльності. Нам сказали, що цього досить і звеліли сісти. З залу нас вивели і я з кривою усмішкою за злий судейський фарс пішов з вартовим у підвал тюрми”¹⁰⁵.

Після цього В. Регея спочатку відправили у с. Междуречье Кемеровської області, а в 1953 р. – Омск (“Озерлаг” – виправно-трудова табір МВС). З 1955 р. – у с. Чуна Іркутської області¹⁰⁶. Перебуваючи уже в ув’язненні В. Регей, впродовж двох років добивався скасування вироку, подаючи апеляції. Так, 28 грудня 1954 р. він написав скаргу, у якій наголошував, що вважає винесений вирок несправедливим, необґрунтованим і надзвичайно суворим¹⁰⁷. 2 квітня 1955 р. заступник начальника Оперативного відділу УМ УМВС Львівської області підполковник Михайлов відзначав, що вирок стосовно В. Регея у касаційному порядку не розглядався¹⁰⁸. Відтак вивчивши кримінальну справу, вважав вирок Військового трибуналу військ МДБ Львівської області від 25 липня 1951 р. за доцільне залишити без змін¹⁰⁹.

23 травня 1955 р. В. Регей вдруге написав скаргу із проханням переглянути справу через надзвичайно суворий та необґрунтований вирок¹¹⁰. Однак результату не було.

1 листопада 1955 р. до цього процесу уже приєдналася адвокат юридичної консультації Сталінського району м. Львів (пл. Возз’єднання, 9) Н. Смирнова, яка звернулася до військового прокурора Прикарпатського військового округу із клопотанням про зниження терміну покарання і застосування до В. Регея Указу “Про амністію” (від 17 вересня 1955 р.)¹¹¹.

20 квітня 1956 р., зі свого боку, Марія Регей звернулася зі скаргою до першого секретаря ЦК КП(б)У А. І. Кириченка про те, що її клопотання у Військову прокуратуру Прикарпатського військового округу у справі засудження її чоловіка В. Регея, понад рік залишаються нерозглянутими. Хоча загалом справа разом із його скаргами впродовж близько двох років перебувала у Прокуратурі Прикарпатського військового округу, а тому просила втручання для пришвидшення розгляду справи і скарг по справі, які залишалися без уваги впродовж такого тривалого часу¹¹².

19 лютого 1957 р. військовий прокурор ПРИКВО генерал-майор юстиції А. Лабутов підготував протест (у порядку нагляду)¹¹³. Відтак 27 лютого 1957 р. військовий трибунал Прикарпатського військового округу розглянув цей протест військового прокурора і визнав доцільним вирок військового трибуналу військ МДБ Львівської області від 25 липня 1951 р. щодо В. Регея змінити і знизити йому покарання до 10 років позбавлення волі у виправно-трудовах таборах. В іншій частині вирок залишили без змін¹¹⁴.

¹⁰³ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 1. Арк. 52, 54.

¹⁰⁴ Там само. Арк. 211.

¹⁰⁵ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 66.

¹⁰⁶ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 298; Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ: Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 151.

¹⁰⁷ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 257–258 зв.

¹⁰⁸ Там само. Арк. 258.

¹⁰⁹ Там само. Арк. 265.

¹¹⁰ Там само. Арк. 269–270 зв.

¹¹¹ Там само. Арк. 288–289.

¹¹² Там само. Арк. 294.

¹¹³ Там само. Арк. 292–293.

¹¹⁴ Там само. Арк. 295–297.

Василя Регея звільнили із ув'язнення 27 березня 1957 р. (довідка серія РЕ № 009066, видана Управлінням ВТТ “ЖШ”). 22 жовтня 1966 р. рішенням Обласного суду Іркутської області (№ 2/3309) з нього була знята судимість¹¹⁵.

Після звільнення працював майстром на лісопилному заводі у с. Віхоровка. Відтак на цьому підприємстві почав виконувати обов'язки економіста. Закінчив Іркутський лісотехнічний технікум і обійняв посаду технолога з деревообробки і начальника цеху у с. Віроховка. У 1970-х рр. – начальник відділу наукової організації праці і начальник планового відділу¹¹⁶. У 1978 р. після виходу на пенсію обміняв квартиру в с. Віроховка на аналогічну у Калуші (проживав на вул. Литвина, 11, кв. 21)¹¹⁷. Лишень 15 грудня 1992 р. В.І. Регея було реабілітовано¹¹⁸.

Після здобуття Україною незалежності В. Регей підготував та опублікував власні спогади, займався активною громадсько-політичною діяльністю. Був членом Всеукраїнського братства ветеранів ОУН-УПА ім. Романа Шухевича – “Тараса Чупринки” і політичної партії Конгрес українських націоналістів. Надавав консультації дослідникам Дмитру Куделі та Павлу Хоботу, які підготували працю про діяльність похідних груп на Дніпропетровщині у 1941 р., активно виступав з лекціями, на мітингах, публікував статті у місцевій пресі. Помер 6 жовтня 1996 р. у м. Калуші і похований на місцевому цвинтарі¹¹⁹.

VASYL REHEI (1915–1996):

LIFE AND ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF TOTALITARIAN REGIMES

Vasyl ILNYTSKYI

*Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
Department of History of Ukraine,
Ivan Franko St., 24, 82100, Drohobych, Ukraine,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Ground Forces Academy,
Department of Mobilization, Personnel and Human Resources Management and Defense Planning,
Heroyiv Maydana St., 32, 79026, Lviv, Ukraine
e-mail: vilnickiy@gmail.com*

Mykola POSIVNYCH

*Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy Sciences of Ukraine,
Department of Contemporary History,
Kozel'nyts'ka St., 4, 79026, Lviv, Ukraine
e-mail: posiv@yahoo.com*

Summary

The biography of Vasyl Ivanovych Rehei (1915–1996) is completely reconstructed in the article on the basis of unknown documents and materials, memoirs and scientific literature. The whole life of Vasyl Ivanovych Rehei can be divided into several stages: 1) 1915–1939 – childhood and adolescence, education at a seven-year school, German gymnasium (Stanislaviv), Warsaw Jozef Pilsudski University; 2) 1939–1944 – participation in the Ukrainian liberation movement – a deputy county leader of Sanok district (with simultaneous service), a member of the Southern OUN marching group, a leader of Dnipropetrovsk regional leadership of the OUN, at the same time teaching; 3) 1944–1946 – service in the Soviet army; 4) 1946–1951 – scientific and pedagogical work at Drohobych Pedagogical Institute; 5) 1951–1957 – arrest, investigation, serving a sentence in correctional labor camps; 6) 1957–1978 – work at the sawmill in the village of Vihorovka; 7) 1978–1996 – pension,

¹¹⁵ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 309; 314–314зв.

¹¹⁶ Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 82.

¹¹⁷ Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 151; АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 314 зв.

¹¹⁸ АУСБУ ЛО. Спр. 27848. Т. 2. Арк. 314 зв.

¹¹⁹ Дейчаківський І. І. Єзупіль. Від перших поселень до сьогодення. Івано-Франківськ : Бібліотечка газети “Вперед”, 1997. С. 152; Регей В. Від Сяну до Дніпра (Причинки до історії Південної похідної групи ОУН). *Визвольний шлях*. Кн. 9 (570). 1995. Вересень. Річник XLVIII. С. 1140; Регей В. Про себе і свій час. Львів, 1998. С. 95.

return to Frankivsk region, active participation in public and political life. The research methodology is based on the principles of historicism, scientificity, systematics. Biographical and prosopographic approaches are used in the work. In addition, the authors used general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special-historical (historical-genetic, historical-typological, historical-systemic, documentary heuristics) methods.

Keywords: Drohobych Pedagogical Institute, OUN, repressive and punitive system, Vasyl Rehei.

REFERENCES

- Archive of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University (AIFDSPU). Spr. 1389: Personal file of Regei Vasyl Ivanovych. Deputy Director of the Institute of Distance Learning (started March 5, 1946 – completed April 21, 1951). 24 p. (in Ukrainian).
- Archive of the Center for the Study of the Liberation Movement (ACSLM). F. 63. T. 4. 4 p. (in Ukrainian).
- Deichakivskyi, I. (1997). *Yezupil. Vid pershykh poselen do sohodennia [Jezupil. From the first settlements to the present]*. Ivano-Frankivsk: Bibliotechka hazety “Vpered” (in Ukrainian).
- Khobot, P. (Ed.). (2010). *Diialnist Orhanizatsii Ukrainykyi natsionalistiv na Skhodi Ukrainy [Activities of the Organization of Ukrainian Nationalists in Eastern Ukraine]*. Zbirnyk statei. Dnipropetrovsk (in Ukrainian).
- Kosyk, V. *Problema doslidzhennia borotby OUN-UPA na Skhidno-Ukrainskykh zemliakh [The problem of studying the OUN-UPA struggle in the Eastern Ukrainian lands]*. Retrieved from: <http://ounuis.info/publications/43/problema-doslidzhennya-borotby-oun-upa-na-sxidno-ukrayinskyx-zemlyax.html> (in Ukrainian).
- Kosyk, V. (1993). *Ukraina i Nimechchyna u Druhii svitovii viini [Ukraine and Germany in World War II]*. Paryzh; Niu-York; Lviv: Naukove t-vo im. Shevchenka u Lvovi (in Ukrainian).
- Kudelia, D. (2002). Dnipropetrovtsi v UPA [Dnipropetrovsk in the UPA]. *Ukrainskyi vyzvolnyi rukh*. Zbirnyk 1. Lviv, pp. 87–96 (in Ukrainian).
- Kudelia, D., Khobot, P. (1993). Diialnist pidpillia OUN (b) na tereni Dnipropetrovskoi oblasti v roky nimetskoii okupatsii, 1941–1944 [Activities of the OUN (b) underground in the Dnipropetrovsk region during the years of German occupation, 1941–1944]. *Shliakh peremohy*, 16 zhovtnia, ch. 42 (2062), pp. 7 (in Ukrainian).
- Matla, Z. (1952). *Pivdenna pokhidna hrupa [Southern derivative group]*. Miunkhen: Nasha knyhozbiirnia (in Ukrainian).
- Nikolaieva, N. (2013). Uliana Kriuchenko – “Oksana” [Uliana Kriuchenko – “Oksana”]. *Litopys UPA. Seriia “Podii i liudy”*. Toronto; Lviv: Litopys UPA, kn. 23 (in Ukrainian).
- Kulchytskyi, S. (Ed.). (2005). *Orhanizatsiia Ukrainskykh Natsionalistiv i Ukrainska Povstanska Armiia [Organization of Ukrainian Nationalists and Ukrainian Insurgent Army]: Istorychni narysy*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy (in Ukrainian).
- Rehei, V. (1995). Vid Sianu do Dnipra (Prychynky do istorii Pivdennoi pokhidnoi hrupy OUN) [From Xiang to the Dnieper (Reasons for the history of the Southern OUN group)]. *Vyzvolnyi shliakh*, kn. 9 (570), veresen, richnyk XLVIII, pp. 1139–1152. (in Ukrainian).
- Rehei, V. (1998). *Pro sebe i svii chas [About myself and my time]*. Lviv (in Ukrainian).
- Rusnachenko, A. (2002). *Narod zburenyi: Natsionalno-vyzvolnyi rukh v Ukraini y natsionalni rukhy oporu v Bilorusii, Lytvi, Latvii, Estonii u 1940 – 50-kh rokakh [The Revolted People: National liberation movement in Ukraine and national resistance movements in Belarus, Lithuania, Latvia, and Estonia in the 1940s – 1950s]*. Kyiv: Universytetske vydavnytstvo “Pulsary” (in Ukrainian).
- Archive of the Security Service of Ukraine in Lviv region (ASSU LO). Spr. 27848: Case № 103350. On charges of Regei Vasyl Ivanovych and Plaksiy Tetyana Ivanivna in the crimes provided for in Art. Art. 54-1 “a”, 54-11 of the Criminal Code (started on April 10, 1951 – completed on July 9, 1951). In 2 vol. Vol. 1. 300 p. (in Russian).
- ASSU LO. Spr. 27848: Case № 103350. On charges of Regei Vasyl Ivanovych and Plaksiy Tetyana Ivanivna in the crimes provided for in Art. Art. 54-1 “a”, 54-11 of the Criminal Code (started on April 10, 1951 – completed on July 9, 1951). In 2 vol. Vol. 2. 315 p. (in Russian).